

מסורת הש"ס

(א) מגילה ח. ג. (ב) רש"ל מ"ו, (א) [סוטה מט. ג.] (ד) רש"ל מ"ו, (ה) [ב"מ מט. ע"ש], (ו) י"ג ספר, (ז) י"ג אמר, (ח) סוטה מט. (ט) [נדרכות לה: וזימות עב: גס בע"י ליתא מלת בעינא וכן לעיל בסמוך במסותא מיקן, (י) [ר"ה לג.], (י) ע"ז ט., (ל) בס"א ליתא מתא, (מ) [ג"ל ושמה], (נ) בס"א: מלכות הרשעה,

הגהות הגר"א [א] גמ' אשר חרפו. נדפס בצ"ו רש"ל מוחק זה נמחק ההג"ה: [ב] שם ואנשי גבול. נמחק חכמת גבול. וי"צ חול: [ג] שם לפני הדור כפני הכלל. נמחק: [ד] שם וסר מרע משמולל. נדפס בצ"ו רש"ל מ"ו נמחק ההג"ה:

מוסף רש"י

בית הוועד יהיה לזנות. בית הוועד של חכמים יהיה לבית זנות, שכל החכמים ואין למד תורה ויהיה חרב מאין איש ובעלי זימה מתגודדים שם, מפני שחן לעיר היו בית מדרשות שלהם (סוטה סח:). ששת אלפים שנה הרי עלמא. נגזר על העולם להחקים, כמנין ימי השבוע, וזיוס השביעי שבת ושבועות אלפים טח לעולם (ע"ז ט.). שני אלפים תורה. שני אלפים רשעים נגזר עליו להיות מוה, כלל מוה, ורשני אלפים תורה. כלל ימות המשיח (שם).

אם סוכה דוד הנופלת. מלכות דוד שנפלה להכי קרי משיח בר נפלי: **עד שהראשונה פקודה.** עד שלא כלתה זרה ראשונה שניה ממחרת לבא. פקודה כמו לא נפקד (במדבר לט): **שזוע.** שמיטה: **והמטרי** **על עיר אחס.** שהיא מעט מטר ויהא רעב במקום זה ושזע במקום זה: **חילי רעב.** רעב מעט שלא יהא שזע בשום מקום: **משפחה** **מלומדיה.** מתוך שאין להם מה לאכול: **בששים קולות.** ילאו קולות שזן דוד בא. ל"א קולות מתקיעת שופר שנאמר יתקע בשופר גדול (ישעיה ט): **מלחמות.** זין עוזבי כוכבים לישראל: **דסוה הכי.** שנה אחת רעב שנה אחת שזע ואעפ"כ לא בא זן דוד: **בששים קולות מי הוה.** כלום ילאו קולות שזן דוד בא: **ועוד כסדרן מי הוה.** כלומר אלו הארות דקמני הכא כסדרן לא אתרמו בשזע אחד אצל כי אתרמו אתי משיח: **אשר חרפו אויבך ה' אשר חרפו עקבות משיחך.** לא

אתפרס האי קרא למאי איכמיז הכא דהא לא קא דריש זיה מדי ונראה למורי שזן נכתב בספרים תחלה כמו ששינוי צפ' אחרון דסוטה (דף מט:): בעקבות המשיח חולפא יסגא וכחצו פירוש זה על בעקבות שהוא לשון סוף כמו אשר חרפו עקבות משיח: **זים הועד.** מקום שתלמידי חכמים מתוועדין שם ללמוד תורה: **ה"ג והגבול.** מקום ששמו כך ישמומם: **ואנשי הגבול.** אנשי גבול ארץ ישראל. ל"א אנשי גזית סנהדרין: **כפני כלב.** דדמיין ממש כלבז מ"ר. ל"א כפני הכלב שלא יתביישו זה מזה: **משפולל על הכריות.** כל העולם אומרין עליו שזעה הוא. היינו משפולל לשון שטות כמו מוליך יועלים שולל (איז יצ): **ליכא קושטא בעלמא.** אין אדם בעולם שידבר אמת תמיד: **אמר לי ההוא מרבנן דאי הוו יהצי ליה כל חללי דעלמא לא משני דעלמא לא משני בדבוריה.** כל חללי דעלמא לא היה משני בדבוריה זימנא חדא איקלעי לההוא אתרא וקושטא שמיה ולא הוו משני דיבוריהו ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה נסיכי איתתא מינהון והוו לי תרתין בנין מינה יומא חד הוה יתבא דביתיה וקא חייפא רישה אתאי שיבכתה מרפא אדישא "סבר לאו אורח ארעא "אמר לה ליתא הכא שכיבו ליה תרתין בנין אתא אינשי דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה מעשה א"ל במטותא מינד פוק מאתריך ולא תגרי בהו מותנא בהנד אינשי תניא ר' נהוראי אומר דור שבן דוד בא בו "נערים ילבינו פני זקנים וזקנים יעמדו לפני נערים יובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני ואין הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר דור שבן דוד בא בו העזות תרבה והיוקר יעות והגפן יתן פריו והיין ביוקר ונהפכה למינות אמר רבא מאי קרא ⁵כולו הפך לבן טהור הוא ת"ר ⁶כי ידין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב כביכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זירא כי הוה משבח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במטותא ⁷בעינא מנייכו לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קטינא ⁸שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב שנאמר ⁹ונשגב ה' לבדו ביום ההוא אב"י אמר תרי חרוב שנאמר ¹⁰יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לז' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר ¹¹מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר ¹²כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור "תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה היו עלמא שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו

אם סוכה דוד הנופלת. מלכות דוד שנפלה להכי קרי משיח בר נפלי: **עד שהראשונה פקודה.** עד שלא כלתה זרה ראשונה שניה ממחרת לבא. פקודה כמו לא נפקד (במדבר לט): **שזוע.** שמיטה: **והמטרי** **על עיר אחס.** שהיא מעט מטר ויהא רעב במקום זה ושזע במקום זה:

את סוכת דוד הנופלת א"ל הכי אמר רבי יוחנן דור שבן דוד בא בו תלמידי חכמים מתמעטים והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה ממחרת לבא ת"ר שבוע שבן דוד בא בו שנה ראשונה מתקיים מקרא זה והמטירי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר שניה חיצו רעב משתלחים שלישיית רעב גדול ומתים אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה ותורה משתכחת מלומדיה ברביעית שובע ואינו שובע בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמוחין ותורה חוזרת ללומדיה ⁽⁶⁾בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא אמר רב יוסף הא כמה שביעית דהוה כן ולא אתא אמר אב"י בששית קולות בשביעית מלחמות מי הוה ועוד כסדרן מי הוה ^(א) ⁽²⁾(אשר חרפו אויבך ה' אשר חרפו עקבות משיחך) תניא ר' יהודה אומר דור שבן דוד בא בו ⁽³⁾בית הוועד יהיה לזנות והגליל יחרב והגבלן יאשם ⁽⁴⁾ ואנשי גבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו והכמת הסופרים תסרה ויראי חטא ימאסו ⁽⁵⁾ ופני הדור כפני כלב והאמת נעדרת שנאמר ותהי האמת נעדרת ^(ו) ⁽⁷⁾(וסר מרע משתולל) מאי ותהי האמת נעדרת אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה מאי וסר מרע משתולל אמרי דבי ר' שילא כל מי שסר מרע משתולל על הבריות אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא אמר לי ⁽⁸⁾ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה רב טביומי שמיה דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדבוריה זימנא חדא איקלעי לההוא אתרא וקושטא שמיה ולא הוו משני דיבוריהו ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה נסיכי איתתא מינהון והוו לי תרתין בנין מינה יומא חד הוה יתבא דביתיה וקא חייפא רישה אתאי שיבכתה מרפא אדישא "סבר לאו אורח ארעא "אמר לה ליתא הכא שכיבו ליה תרתין בנין אתא אינשי דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה מעשה א"ל במטותא מינד פוק מאתריך ולא תגרי בהו מותנא בהנד אינשי תניא ר' נהוראי אומר דור שבן דוד בא בו ⁽⁹⁾נערים ילבינו פני זקנים וזקנים יעמדו לפני נערים יובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני ואין הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר דור שבן דוד בא בו העזות תרבה והיוקר יעות והגפן יתן פריו והיין ביוקר ונהפכה למינות אמר רבא מאי קרא ⁵כולו הפך לבן טהור הוא ת"ר ⁶כי ידין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב כביכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זירא כי הוה משבח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במטותא ⁷בעינא מנייכו לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קטינא ⁸שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב שנאמר ⁹ונשגב ה' לבדו ביום ההוא אב"י אמר תרי חרוב שנאמר ¹⁰יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לז' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר ¹¹מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר ¹²כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור "תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה היו עלמא שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

צו.

תורה אור

- ↑ ונגם אנכי מנעתי מבכם את הגשם בעוד שלשה חדשים לקציר והמטירתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת תפטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה עמוס ד י חירבש: אשר חרפו אויבך יי אשר חרפו עקבות משיחך: תהלים פט גב
- ↑ ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל וירא יי ורע בעיניו כי אין משפט: ישעיהו נט טו
- ↑ כי בן נגבל אב בת קמה באמה בלה בחמתה איבי איש אנשי ביתו: מיכה י ו
- ↑ וראה הבזון והצה כסיה הצרעת את כל בשרו וטהר את הגזע בלו הפך לבן טהור ויקרא יג יג
- ↑ כי ידין יי עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור דברים לב לו עיני גבהות אדם שפל ושחר רום אנשים ונשגב יי לבדו ביום ההוא: ישעיהו ב יא
- ↑ יחינו מיימים ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו: הושע ו ב
- ↑ והרם בראים קרני בלתי בשמן רענן: תהלים צב יא
- ↑ כי אלף שנים בעיניך ביום אתמול כי יעבר ואשמורה בלילה: תהלים צ ד

רודפין אחר היין ומשתכרין ומתייקר היין אע"פ שרוב יין בעולם: **כלו הפך לבן טהור הוא.** כשפשט הנגע בכל העור. כך כשהנפכה כל המלכות למינות תבא גאולה: **כי ידין ה' עמו.** להציא להם גאולה: **כי יראה כי אזולס יד.** שתלך ותחזק ידן של מסורות ומלליחין במלשינותן: **שישמעטו הסלמידיס.** שמחזיקין ידי ישראל להחזיקן למוטב: **שכלה פרוטה.** והיינו אזלת יד שיהו ידים ריקניות: **כביכול.** כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: **אין עוזר ואין סומך לישראל.** שהיו שפלים למלך ואומר אין עוזר וסומך שהיו מתיאשין מן הגאולה: **דמעסקי ציה.** לידע ממי יבא: **ועקרב.** נושך האדם פתאום: **וחד חרוב.** שאלף שנה יהיה חרוב חוץ מששת אלפים אלו דהיינו אלף שביעי: **פרי.** אלפים הוא חרב אלף שביעי ואלף שמיני: יומו של הקצ"ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים צעניך כיום אתמול כי יעבור: **משמט.** ונעשה חרב: **שכולו שצט.** שהעולם משמט: **הוי עלמא.** העולם כך מתקיים: **ז' אלפים היה סהו.** תחת¹ שלא ימנה עדיין מורה והיה העולם כמוהו ומאדס הראשון עד שהיה אצרהס זן ג"צ שנה איכא אלפים שנה כדמוכחי קראי דכשנשלמו אלפים שנה עסק אצרהס בתורה שנאמר (בראשית יג) ואת הנפש אשר עשו בחרן ומתרגמינן דשעזידו לאורייתא בחרן ולתרינן בתסכת ע"ז (דף ט.) גמייני דההוא שעמא הוה אצרהס בר חמשין ותמתי שני: **ושני אלפים סורה.** מן הנפש אשר עשו בחרן עד [אלפים] שנות המשיח ארבעים ² (ושמנה שנה עד שנולד יצחק וששים שנה משנולד יצחק עד שנולד יעקב הרי ק"ח וק"ל שהיו ליעקב כשצא למצרים הרי רל"ח ורד"ו שעמדו צמזרים הרי תמ"ח ומשיאלו ממצרים עד שנבנה בית ראשון ת"פ דלתיב (מלכים א ו) ויהי בשמיני שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' הרי תתקכ"ח ות"י שעמד בית ראשון כדמוכחי קראי על פי חשבון שנות המלכים וע' דגלות צבל ות"כ שעמד בית שני הרי תת"ק ותתקכ"ח הרי אלפים פחות קע"צ וקע"צ קודס השלמת ד' אלפים נחרצ הבית ולסוף אותן קע"צ נשלמו שני אלפים תורה ואידי דלמר שני אלפים תוהו קאמר שני אלפים תורה ולא שמכלה תורה אחר שני אלפים. מ"ר: **ושני אלפים שנות המשיח.** שלאחר שני אלפים תורה הוה דינו שיצא משיח ותכלה הגלות ³ ויצטל השיעבוד מישראל: אצל

יובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני ואין הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר דור שבן דוד בא בו העזות תרבה והיוקר יעות והגפן יתן פריו והיין ביוקר ונהפכה למינות אמר רבא מאי קרא ⁵כולו הפך לבן טהור הוא ת"ר ⁶כי ידין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב כביכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זירא כי הוה משבח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במטותא ⁷בעינא מנייכו לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קטינא ⁸שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב שנאמר ⁹ונשגב ה' לבדו ביום ההוא אב"י אמר תרי חרוב שנאמר ¹⁰יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לז' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר ¹¹מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר ¹²כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור "תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה היו עלמא שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו